

PROGRAMA DE SUPORT A L'AUTONOMIA EN LA PRÒPIA LLAR

INDEX

Apartat 1. Introducció

Apartat 2. Concepte i anàlisi del Programa de Suport a l'Autonomia en la Pròpia Llar.

Apartat 3. Objectius del programa

Apartat 4. Tasques i funcions de l'equip de professionals del programa

Apartat 5. Metodologia de desenvolupament del programa

1.- INTRODUCCIÓ

Amb el desenvolupament per part de la Generalitat de Catalunya del Programa de Suport a l'Autonomia en la Pròpia Llar (d'ara endavant PSAPLL) en l'any 2002 aproximadament, per part d'ASPID (Associació de Paraplègics i Discapacitats Físics de Lleida) atès a la necessitat de poder oferir serveis de suport domiciliari a les persones amb discapacitat física del nostre sector, va realitzar les accions pertinents per a poder acreditar-se com a entitat col·laboradora d'aquest servei a les persones amb discapacitat física del nostre col·lectiu.

Amb aquest programa, des d'ASPID pretenem poder oferir una ajuda personal i/o determinats serveis al domicili de persones amb discapacitat física i/o amb manca d'independència funcional. El contingut del Suport consisteix, a més de la cura i atenció personal als usuaris/es, també en la prestació d'altres serveis considerats clau de cara a afavorir un acceptable grau d'independència de les persones en la llar, com ajudar a vestir-se, la higiene personal, la neteja de la llar, la cuina, fer la compra, rentar i planxar la roba, realitzar determinades gestions en l'àmbit comunitari, etc.

Des del nostre àmbit d'actuació, entenem que esdevenen prestacions complementàries del PSAPLL les reparacions o adaptacions de les vivendes, la instal·lació d'aparells o ajudes tècniques, el servei de teleassistència domiciliària, el servei de menjar a domicili o de bugaderia a domicili, etc.

2.- CONCEPTE I ANÀLISIS DEL PSAPLL

El PSAPLL és un **programa individualitzat, impulsor de l'autonomia, en el que s'articulen un conjunt de serveis i tècniques d'intervenció professionals consistents en atenció personal, domèstica, de suport psicosocial i familiar i relacions amb l'entorn, prestats al domicili d'una persona dependent.**

Amb aquest programa es pretén prestar el suport personal necessari per a promoure la seva integració social i fomentar l'autonomia personal, i contribuir al desenvolupament de la persona en les activitats de la vida diària, tant a la seva llar com en la comunitat.

D'aquesta definició, destaquem :

- a) Constitueix un **programa individualitzat**, amb això s'entén que no ha de ser concebut com una prestació estandar o conjunt de prestacions homogènies per aplicar indistintament a les persones a qui s'adreça. Contràriament, al considerar-lo com un programa, és necessari planificar individualitzadament cada cas, adaptant-lo amb flexibilitat a les peculiaritats concretes de l'àmbit en el que s'intervé i de les circumstàncies que envolten a cada persona en el seu context personal i social.
- b) Té un caràcter **impulsor de l'autonomia**. S'ofereix suport en activitats de la vida diària on hi pot haver una limitació com vestir-se, caminar, rentar-se, fer les tasques domèstiques, menjar, acudir al servei amb regularitat. Per una altra banda, es pretén també poder facilitar activitats i hàbits de participació en la comunitat que no eren possibles per diferents circumstàncies i reforçar els vincles familiars i socials...

- c) En el PSAPLL es conjuguen tant **serveis com tècniques d'intervenció**. Com en la resta dels serveis socials, no es tracta solament de proveir determinades prestacions o serveis que venen a alleugerar insuficiències o carències, sinó que també és necessari utilitzar tècniques d'intervenció adequades per aconseguir reinstaurar la dependència que s'hagi detectat.
- d) Es tracta de serveis i tècniques **professionals**. Això vol dir que és necessari, en primer lloc, que cada intervenció que es realitzi ha de ser programada, supervisada i avaluada periòdicament pels professionals del Programa. En segon lloc, que els monitors que realitzen les tasques planificades han d'haver tingut una fase de formació per desenvolupar aquest treball; que constitueix una professió i que per la seva realització s'obté la remuneració corresponent. Es diferencia, per tant, de les atencions i cures prestats per la família o altres parents, i també és diferent dels serveis que poden prestar les persones.
- e) Els serveis i tècniques d'intervenció consisteixen en atenció **personal, de suport psicosocial i familiar i relacions amb l'entorn**.
- L'atenció **personal** es desenvolupa en activitats d'acompanyament, escolta activa, passejos, assistència en les principals activitats de la vida diària (AVD) que ja han sigut descrites, cures especials, com canvis posturals, movilitzacions, etc.
 - L'atenció **domèstica** consisteix en tasques com: neteja de la casa, compra d'aliments, cuinar, rentar, planxar, etc. El pes de les tasques domèstiques ha de cedir el protagonisme a la resta de les activitats, donat que les domèstiques poden ser encomanades a personal no especialitzat en serveis socials.
 - Les activitats de **suport psicosocial** consisteixen en practicar l'escolta activa amb la persona usuària, estimular-la per a que romangui activa, que es relacioni, que surti; en definitiva, tot allò que fomenti la seva autoestima. Per això, s'haurà de posar en pràctica tècniques de modificació de conductes i d'habilitats socials.
 - En quant al **suport familiar**, les actituds dels/les professionals, mentre realitzen la prestació del Suport, tendiran sempre a reforçar la cohesió familiar en un esperit de col·laboració i mai de substitució del paper de la família. Les relacions de les persones amb el seu **entorn** és una dimensió que no s'ha d'oblidar. Contràriament, s'han d'estimular els contactes externs, tant amb les pròpies xarxes socials de l'usuari/a, com amb el conjunt de recursos socials existents.
- f) Els serveis es presten **en el domicili** de la persona usuària. En això es diferencia dels oferts en residències, o en llars residència, o en centres de dia. El PSAPLL té com un dels seus objectius fonamentals facilitar que la persona pugui viure de forma autònoma a casa seva en condicions òptimes i fomentant la dignitat personal.
- g) El PSAPLL es dirigeix a **persones amb algun grau de dependència**. Les persones amb discapacitat en general tenen alguna limitació en la independència funcional i que han estat valorades i aprovades les seves sol·licituds per l'ICASS.

h) L'objectiu bàsic del PSAPRLl és incrementar l'**autonomia personal** en el medi habitual de vida. Es pretén desenvolupar al màxim les possibilitats d'autonomia de la persona usuària, a partir d'oferir la complementarietat en aquelles àrees que sigui necessari.

3.- OBJECTIUS DEL PROGRAMA

S'han de destacar com objectius fonamentals els següents:

- Incrementar l'autonomia de la persona atesa per que pugui viure a casa seva de forma autònoma.
- Facilitar-li la realització de tasques i activitats que no pot realitzar per sí sola, sense interferir en la seva capacitat d'autonomia i decisió.
- Fomentar el desenvolupament d'hàbits saludables (alimentació, higiene, exercici físic...) i aconseguir canvis conductuals en la persona per afavorir en la seva qualitat de vida.
- Potenciar el desenvolupament d'activitats en la pròpia casa i en l'entorn comunitari, dins de les possibilitats reals de la persona.
- Augmentar la seguretat personal.
- Potenciar les relacions socials, estimulants la comunicació amb l'exterior i pal·liar així possibles problemes d'aïllament i soledat.
- Millorar l'equilibri personal de l'individu, de la seva família, i del seu entorn mitjançant el reforçament dels vincles familiars, veïnals i d'amistat.

Essent importants cadascun dels objectius enunciats, es destaca de nou, per la seva especial rellevància, el primer d'ells, és a dir: **l'increment de l'autonomia personal, que es destaca com principi fonamental del Programa.**

4.- TAQUES I FUNCIONS DEL EQUIP PROFESSIONAL DEL PROGRAMA

Per al desenvolupament de la prestació d'aquest programa i tal i com s'indica en la darrera ordre d'acreditació per a entitats (ORDRE BEF/555/2006, de 21 de novembre del 2006), a ASPID actualment existeix un equip de treball format per un **treballador social, un psicòleg i un educador, així com actualment dos treballadores familiars que desenvolupen les accions d'atenció domiciliària.**

El col·lectiu de persones que atenem actualment dins d'aquest programa, són persones amb discapacitat física (afectades per paraplàgia o tetraplàgia), conseqüència les necessitats que presenten generalment estan relacionades amb l'àrea d'atenció domiciliària i són vinculades a activitats de tipus instrumental, com higiene i ordre del domicili, planxar i endreçar roba i entre d'altres... Es degut a aquesta realitat, que en l'actualitat en el PSAPLL prestat per ASPID les figures d'atenció en la pròpia llar del usuària, són desenvolupades per dues treballadores familiars amb formació acreditada i gran experiència en l'àmbit d'intervenció, ja que són dues professionals amb el perfil adequat per al desenvolupament de les accions en les necessitats que presenten els nostres usuària.

A) Funcions del treballador social

El responsable del servei serà quasi sempre el/la treballador/a social, qui marcarà les pautes d'actuació inicial desenvolupant les següents competències:

- Informarà, orientarà i assessorarà en relació al programa, requisits d'accés, funcionament i d'altres... a persones, famílies i al col·lectiu.
- Adequarà la programació d'objectius i racionalització del treball.
- Executarà les activitats administratives: signatura contractes assistencials, adequació dels dossiers del usuari, realització dels informes socials i entre d'altres.
- Definirà el Pla d'Atenció Personal, conjuntament amb el beneficiari del servei, coordinant-lo amb les treballadores familiars que executen el servei domiciliari.
- Si s'escau, participarà conjuntament amb el/la psicòleg en l'elaboració de les orientacions o de l'atenció que necessitin els usuaris
- Si s'escau, sol·licitarà la intervenció del psicòleg en l'elaboració dels plans d'atenció personal, l'avaluació i/o el seguiment dels mateixos.
- Durant el procés, facilitarà informació sobre els recursos propis, i d'altres de nivell social que puguin ser adequats atès a la situació del usuari
- Durant el procés es coordinarà i orientarà els/les educadors/es, resoldre totes les qüestions, dubtes i consultes que li siguin plantejades pels mateixos en relació a la implementació del servei.
- Realitzarà el seguiment de cada cas, usuari/educador, estudiant que l'assistència s'ajusti a les necessitats reals de l'usuari/a.
- Protocolitzarà els processos per garantir una intervenció de qualitat.
- Avaluarà els plans d'atenció personal, analitzant els resultats obtinguts periòdicament, per introduir les millores o les correccions necessàries.
- Si s'escau, col·laborarà amb els serveis sanitaris i socials així com amb els serveis d'atenció primària i especialitzada.
- Col·laborarà i farà estudis per a investigar aspectes socials relatius als usuaris/es.

B) Funcions del psicòleg

Un altre tècnic/ professional que actuarà dins aquest programa serà **el/la psicòleg/oga** les funcions i/o competències del qual seran:

- En cas necessari, donarà suport individual, intervenció amb el propi destinatari de l'ajuda..
- En cas necessari, valorarà els dèficits motivacionals, i les necessitats de suport psicològic.
- En cas necessari, intervindrà davant de problemàtica lleu, i mitjançant teràpia de modificació de conducta, i/o suport emocional)
- En cas necessari, assessorarà en l'elaboració i planificació del programa d'atenció personal.
- En cas necessari, coordinarà les tasques d'acció que realitzin les treballadores familiars, depenent de la valoració del cas.
- Donarà suport instrumental assessorant, coordinant i formant en habilitats d'intervenció a les treballadores familiars, quan sigui necessari.

C) Funcions de l'educador

La intervenció de l'educador :

- Quan sigui necessari realitzarà tasca educativa amb els usuaris, dotant d'habilitats i competències socials i educatives, per a que els usuaris es puguin desenvolupar d'una forma més autònoma.
- Quan sigui necessari, realitzarà una tasca preventiva, mantenint una actitud d'observació participant mentre que es realitzen les tasques i augmentant la qualitat de vida i el benestar en aspectes tan importants com: Millorar els hàbits de salut de la persona usuària (manteniment d'una perfecta higiene diària, indicacions per a una correcta i variada alimentació, manteniment de la hidratació, recomanacions sobre exercicis físics saludables, informació per a erradicar hàbits nocius, entre d'altres ...)
- Quan sigui necessari, desenvoluparà assessorament a la persona atesa sobre activitats recreatives o d'oci i cultura, per a millorar la seva integració social: informant-lo/a sobre els actes o festes del barri/poble, animant-lo/a a que acudeixi i participi.
- Quan sigui necessari, enfortir les relacions afectives i els contactes amb familiars, amics i veïns, mitjançant: estímuls per a que truqui per telèfon als seus coneguts, i els visiti o els rebí a casa, destacar els aspectes positius i les qualitats detectades en la relació familiar.

Atès a que el col·lectiu de població que actualment estem atenent té necessitats que giren entorn a les activitats instrumentals, el desenvolupament de l'acció domiciliària es realitza per dues treballadores familiars, ja que com s'afirma en el punt 2.6 de l'ORDRE BEF/555/2006, el personal de l'entitat prestadora dels serveis a la persona amb disminució, haurà de tenir la titulació i la formació requerida per desenvolupar les tasques que li siguin assignades.

Les treballadores familiars, gaudeixen de titulació bàsica en treball familiar i/o atenció domiciliària, així com auxiliar de clínica, i tenen àmplia experiència en l'àmbit d'atenció i intervenció domiciliària.

A més de les activitats instrumentals (treball domèstic), en aquells casos en els que es detecti la necessitat, s'inclouran també tasques per a ajudar a la persona a la realització de les activitats de la vida diària (AVD), tant les relacionades amb la seva persona (com rentar-se, vestir-se, caminar...), com les que tenen que veure amb la vida social (com sortir a realitzar gestions, a passejar, etc.)

A títol indicatiu, aquest és un repertori de tasques en què sol consistir la prestació del PSAPRL per part de les **treballadores familiars**:

a) Tasques domèstiques. Consisteixen en realitzar amb l'ajuda de la persona atesa, si pot fer-ho, tasques com les següents:

- planificació de menús adaptats a les necessitats dietètiques de cada persona
- comprar els aliments, cuinar parer taula
- fer els llits
- neteja de la llar (escombrar, netejar els mobles, portes, finestres, fregar el terra, la vaixela)
- ordenar la casa, els armaris
- fer la bugada, estendre la roba, repassar-la, planxar-la, guardar-la ordenada a l'armari
- encendre la calefacció, encendre el foc.

b) tasques **de cura personal**. Consisteixen en ajudar a la persona, estimulant-la per a que realitzi tot allò que pugui per sí mateixa, en les següents AVD:

- aixecar-se
- rentar-se
- banyar-se o dutxar-se
- deambular per casa
- vestir-se
- calçar-se
- pentinar-se
- maquillar-se/afeitar-se
- menjar
- pujar i baixar escales.

c) **Tasques d'ajuda en la vida social i relacional**. Consisteix en en ajudar a la persona usuària en la realització d'activitats com les següents:

- passejar amb ella
- sortir de compres junts
- ajudar a la persona en la realització de gestions
- llegir-li el diari, un llibre, si te dificultats de visió
- ajudar-lo/a en el despatx de la seva correspondència personal, animar-lo/a a realitzar trucades als seus coneguts, amistats i familiars
- acompanyar a la persona al cine, etc...
- ajudar-lo/a a portar els comptes
- parlar i dialogar amb la persona atesa.

d) **Cures especials**. són les que es realitzen amb les persones que sofreixen greus dependències. Sempre es desenvoluparà aquest treball sota el control i la supervisió dels professionals sanitaris. Els/les metges/esses i els/les infermers/es seran els/les responsables de l'atenció i facilitaran les indicacions convenientes als/les monitors/es per a una correcta actuació. Consisteixen en la realització de tasques com les següents:

- movilitzacions de la persona per a la prevenció d'escarses i per a incrementar la sensació de confort
- transferències (del llit a la cadira, de la cadira al WC, etc.)
- fer el llit amb la persona dins
- higiene d'incontinents, canvi de panyals
- canvis de bosses d'orina i col·lectors
- higiene de persones inmovilitzades

En definitiva, i com a conclusió, és precís tenir sempre en compte que el conjunt d'activitats en què el Programa de Suport a l'Atonomia a la Propia Llar consisteix, ha d'anar sempre dirigit a la consecució del seu objectiu fonamental, que és **facilitar, mantenir o incrementar l'autonomia de la persona usuària**.

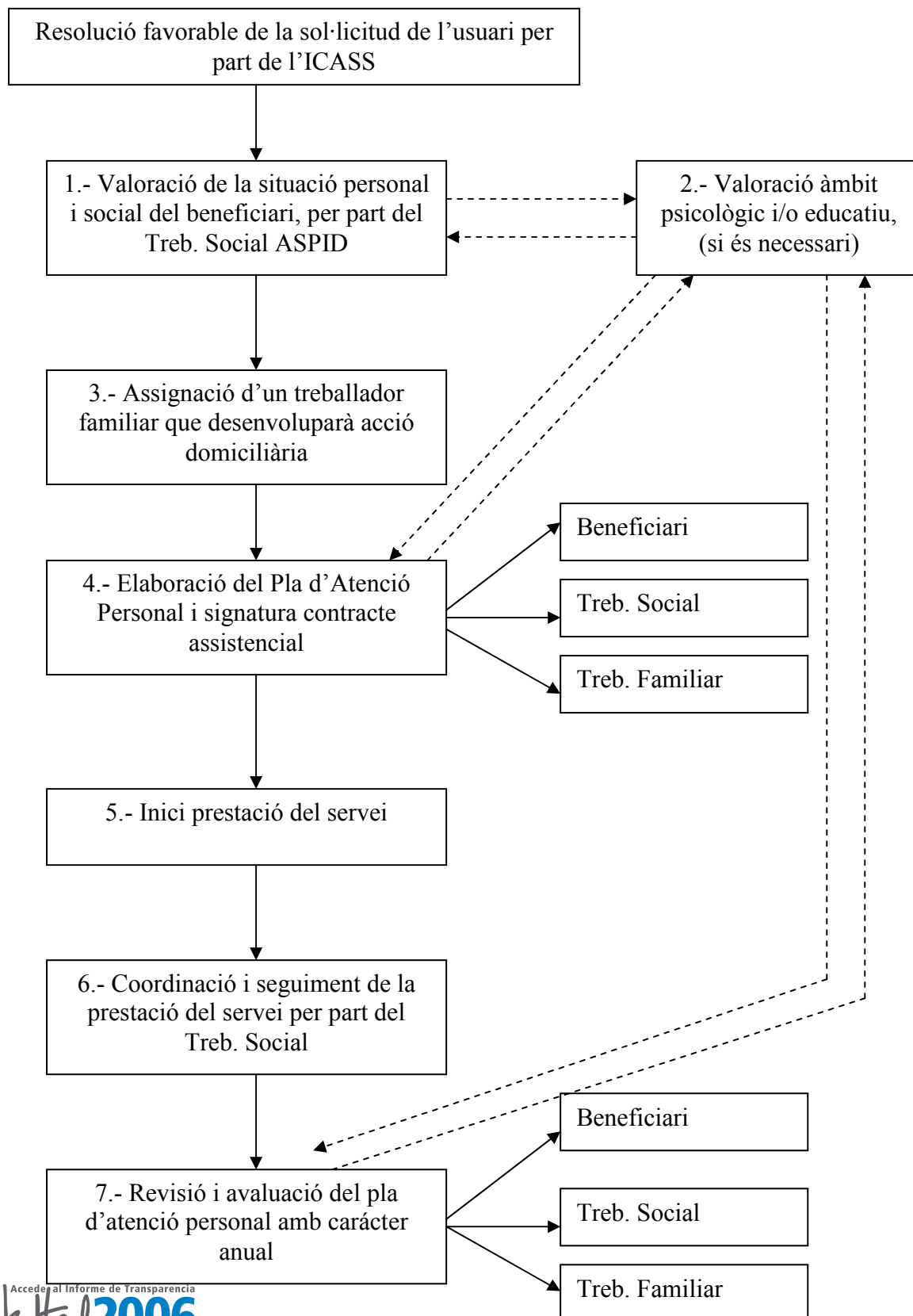
Els continguts a treballar han de permetre que els/les futurs/es treballadors familiars del programa disposin de coneixements suficients per a desenvolupar-se en les relacions interpersonals amb la persona atesa de cara a aconseguir els objectius proposats en un clima de respecte mutu. El conjunt de conductes hàbils amb què hauria comptar el treballador familiar hauria d'incloure respostes i claus per a saber:

- Comunicar-se (verbalment i mitjançant gesticulacions i conductes) amb la persona usuària.
- Dialogar iniciant o seguint conversacions i mantenint el seu interès.
- Expressar els propis sentiments positius (agraït, afecte, amor), així com, de manera raonada i justificada, els negatius (desgrat, disgust, aversió).
- Fer compliments i acceptar-los.
- Realitzar peticions sobre qualsevol assumpte, inclosos els canvis o modificacions conductuals que siguin d'interès per al compliment dels objectius proposats, i saber rebutjar aquelles demandes que no siguin adequades.
- Defensar els propis drets, raonant i expressant opinions i motius.
- Disculpar-se i admetre els propis errors.
- Admetre amb senzillesa ignorància quan es desconeix una matèria o una resposta.
- Acceptar les crítiques fundades o saber rebutjar les que es considerin inadequades.

En qualsevol cas, i amb independència de la formació que tinguin els treballadors familiars, la persona que es dediqui a la intervenció domiciliària en aquest programa ha de reunir qualitats com les següents:

- **Tenir sensibilitat** pels problemes socials, el que vol dir que valori i senti que ajudar als demés és una dedicació que dignifica a la persona.
- Assumir la **responsabilitat** de les tasques que comporta la seva professió i no oblidar la importància de realitzar-les amb puntualitat i correcció.
- **Consideració** envers la persona usuària: tenir en consideració les seves indicacions i els seus desitjos.
- **Respecte** per la intimitat de la persona, de les relacions amb la seva família i de la seva casa: no criticar mai actituds, encara que no es comparteixin; no comentar intimitats d'altres persones a les que s'atengui; no oblidar que s'està en una casa que no és la pròpia.
- **Delicadesa** per anar canviant hàbits i costums que incrementin la higiene, la neteja, el confort i el benestar de la persona usuària.
- Mantindre l'**equilibri** i la **serenitat** per a fer front a situacions conflictives de manera ponderada i correcta.
- Actuar com a element de **cohesió** entre la persona atesa i la seva família: no criticar la falta de col·laboració ni jutjar situacions que puguin no ser conegudes en profunditat. Contràriament, es ressaltaran aquells elements positius per a afavorir una millor relació familiar.

5.- METODOLOGIA DE DESENVOLUPAMENT DEL PROGRAMA

1.- Valoració de la situació personal i social del beneficiari, per part del Treballador Social ASPID

- Recollida de dades i elaboració de l'expedient social del usuari del servei (documentació personal, cèdula d'habitabilitat de l'habitatge, resolució del grau de disminució, resolució de l'ajut PSAPLL, certificat mèdic i/o d'altres d'interès).
- Realització de la valoració personal del beneficiari en totes les àrees: cura personal, vida a la llar, salut i seguretat, vida laboral, vida a la comunitat, gestió de recursos, ús d'aparells i maquinària i tecnologia.
- Valoració de la necessitat de la intervenció i/o valoració per part de l'educador social i/o psicòleg del programa, i coordinació amb els mateixos.
- Detecció de les necessitats de la persona en el seu desenvolupament personal i social, col·laboració i implicació familiar en la vida de l'usuari.

2.- Valoració àmbit psicològic i/o educatiu, (si és necessari)

- En cas que el treballador social hagi detectat la necessitat es coordinarà amb el professional respectiu, psicòleg i/o educador social, quins valoraran la situació del beneficiari i determinaran la necessitat d'intervenció, així com les propostes a contemplar-se dins del pla d'atenció personal.
- Així mateix, en cas necessari es preveurà la intervenció del professional corresponent en la prestació del servei i per tal de promoure l'assoliment d'objectius dins el seu camp d'actuació.

3.- Assignació d'un treballador familiar que desenvoluparà acció domiciliària

- El treballador social un cop valorat el cas i detectades les necessitat del beneficiari, assignarà un treballador familiar tenint en compte aspectes com: necessitat del beneficiari i treball a desenvolupar, habilitats i destreses del treballador familiar i aspectes organitzatius i de funcionament del servei.

4.- Elaboració del Pla d'Atenció Personal i signatura contracte assistencial

- En l'elaboració del Pla d'Atenció Personal es promourà la participació activa del beneficiari en l'establiment de les activitats en cadascuna de les àrees a treballar, així com en l'objectiu del mateix.
- Es durà a terme la presentació del treballador familiar i el beneficiari en el moment de la signatura del pla d'atenció personal, acordat per consens les activitats a desenvolupar així com la gestió del servei (horaris i forma).
- Finalment és signarà el Contracte Assistencial en el que s'acordarà l'inici de la prestació del servei.

5.- Inici prestació del servei

- Formalitzada la documentació contractual s'iniciarà la prestació del servei sempre segons els acords presos en el Pla d'Atenció Personal.

6.- Coordinació i seguiment de la prestació del servei per part del Treb. Social

- Iniciat el procés d'atenció domiciliària, es mantindran reunions de seguiment tant amb professionals com amb beneficiaris, per a valorar-ne l'evolució.
- En cas necessari s'efectuaran les redefinicions necessàries dins el Pla d'Atenció Personal, aquestes redefinicions es realitzaran en consens amb el treballador i beneficiari.

7.- Revisió i avaluació del pla d'atenció personal amb caràcter anual

- Amb caràcter anual i en cas que no hagi estat necessari amb anterioritat s'efectuarà una revisió del pla de treball acordat entre tots els implicats.
- S'enviarà amb caràcter anual còpia del Pla d'Atenció Personal al CAD.